

Dohoda o reparacích od Německa

Dostal se mi nedávno do rukou přepis projevu předsedy SPD T. Okamury, jenž navrhoval vložit do programu 26. schůze Poslanecké sněmovny dne 22. ledna 2019 bod s názvem Německé válečné reparace. Argumentoval ve zdůvodnění tohoto návrhu řadou odborných posudků, citujme alespoň ten od profesora Jana Kuklíka z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který uvádí: *„V roce 1945 došlo jen k předběžnému vyjádření Německem způsobených škod. Československo tak na pařížské reparační konferenci uplatnilo pouze 11 583,5 milionu amerických dolarů v hodnotě roku 1938. Dodatečně byla celková výše československých nároků na reparace vyčíslena na 19 471,6 milionu dolarů. Celkem však bylo Československu od mezispojeneckého reparačního úřadu v Bruselu a přímými restitucemi československého majetku skutečně uhrazeno jen 91,3 milionu dolarů. Německo vyplatilo v reálu tedy jen směšný zlomek.“* Okamura tím neřekl nic více a nic méně, než že je třeba se znovu otázkou reparací za druhou světovou válku zabývat.

Aniž by byl vysloven jediný konkrétní nárok, hlasovalo se pouze o vložení bodu do programu schůze, byl návrh zamítnut. Je zajímavé podívat se na sjetinu hlasování. Proti diskusi na téma německých (nesplacených) reparací byl komplet celý tzv. demoblok (ODS, TOP 09, KDU/ČSL a Stan – jen nemnozí se alespoň zdrželi, konkrétně Petr Gazdík ze Stan a Václav Klaus, tehdy ještě za ODS). V dojemné shodě s Demoblokem hlasovali Piráti (jen dva se zdrželi) a ČSSD (tři se zdrželi, jediný statečný, tehdy ještě socan Jaroslav Foldyna, se nebál vyslovit svůj hlas pro návrh). Rozpolceným výsledkem se vykárali poslanci ANO. Kromě Julia Špičáka (hlasoval pro návrh), ostatní byli v poměru cca 3:2 proti nebo se zdrželi. Nemusím asi dodávat, že kolektivně pro návrh byli jen členové SPD a KSČM (kromě pár chybějících). To je vskutku smutná bilance. O to smutnější, když si ji připomínáme právě v těchto dnech, kdy pandemie hrozí velmi důkladně ochromit národní ekonomiku a každá finanční injekce by byla darem z nebes, tím spíše, že je už tři čtvrtě století nároková.

Jsme přesvědčeni, že většinově jsme tento právní text nečetli, a není tedy od věci prozkoumat primární zdroj, a nikoli jen následné politické interpretace. Pro tento účel vybíráme jen první část, která se týká konkrétně německých reparací. Další části – o založení reparačního úřadu a vrácení měnového zlata – můžeme ponechat stranou.

Dohoda č. 150/1947 Sb. o reparacích od Německa, o založení Mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata ze dne 21. prosince 1945

Vlády Albanie, Spojených států amerických, Austrálie, Belgie, Kanady, Dánska, Egypta, Francie, Spojeného království Velké Britannie a Severního Irska, Řecka, Indie, Lucemburska, Norska, Nového Zélandu, Nizozemska, Československa, Jihoafrické Unie a Jugoslavie, hodlajíce spravedlivě mezi sebou rozdělití úhrn statků, o nichž podle ustanovení této dohody a podle ustanovení, dohodnutých 1. srpna 1945 v Postupimi mezi vládami Spojených států amerických, Spojeného království Velké Britannie a Severního Irska a Svazu sovětských socialistických republik se prohlašují nebo o nichž bude prohlášeno, že jich lze použít jako reparací od Německa (dále jen "německé reparace"), a hodlajíce zřídit Mezispojenecký reparační úřad a stanovit spravedlivý postup při vrácení měnového zlata,

dohodly se takto:

Německé reparace.

Článek 1.

Reparační podíly.

A. Německé reparace (s výjimkou prostředků, které budou přiděleny podle ustanovení článku 8 části I této dohody) se rozdělí na tyto kategorie:

- kategorie A, jež bude zahrnovati všechny druhy německých reparací vyjma ty, které jsou zahrnuty v kategorii B,*

Svět včerejška, dneška a...

- *kategorie B, zahrnující všechno průmyslové a jiné provozní zařízení odvezené z Německa, jakož i námořní obchodní lodě a plavidla pro vnitrozemskou dopravu.*

B. Každá signatární vláda bude mít právo na procentuální podíl na celkové hodnotě kategorie A a na procentuální podíl na celkové hodnotě kategorie B, jak jest vyznačen pro tuto vládu v níže uvedené tabulce podílů.

Tabulka podílů

Země	Kategorie	Kategorie
	A	B
Albanie	0,05	0,35
Spojené státy americké	28,00	11,80
Australie	0,70	0,95
Belgie	2,70	4,50
Kanada	3,50	1,50
Dánsko	0,25	0,35
Egypt	0,05	0,20
Francie	16,00	22,80
Spojené království	28,00	27,80
Řecko	2,70	4,35
Indie	2,00	2,90
Lucembursko	0,15	0,40
Norsko	1,30	1,90
Nový Zéland	0,40	0,60
Nizozemsko	3,90	5,60
Československo	3,00	4,30
Jihoafrická Unie	0,70	0,10
Jugoslavie	6,60	9,60
Úhrn	100,00	100,00

C. S výhradou ustanovení odstavce D uvedeného níže má každá signatární vláda nárok na podíl na celkovém množství všech námořních obchodních

lodí podle ustanovení článku 5 části I této dohody pod podmínkou, že hodnota námořních obchodních lodí jí přidělených nebude převyšovati hodnotu jejího podílu na úhrnu statků kategorie B.

S výhradou ustanovení odstavce D níže má každá signatární vláda také nárok na část německého majetku v zemích, které za války s Německem zůstaly neutrálními, odpovídající jejímu procentuálnímu podílu v kategorii A.

Rozdělení mezi signatární vlády statků, určených pro německé reparační, jiných než námořní obchodní lodě, mimo plavidla pro vnitrozemskou dopravu a německý majetek v zemích, které zůstaly neutrálními ve válce s Německem, bude provedeno podle zásad, uvedených v článku 4 části I této dohody.

D. Dostane-li některá ze signatárních vlád část přesahující její procentuální podíl na některých druzích statků, náležejících buď do kategorie A nebo do kategorie B, sníží se její nároky na jiné druhy statků téže kategorie tak, aby v celku nedostala více, než činí její podíl na úhrnu statků v oné kategorii.

E. Žádná ze signatárních vlád nemůže dostati více než svůj podíl z úhrnu statků kategorie A nebo kategorie B tím způsobem, že by se zřekla části svého podílu z druhé kategorie; avšak každá signatární vláda jest oprávněna, pokud jde o německý nepřátelský majetek pod její vlastní pravomocí, započítati jakýkoli přebytek takového majetku, přesahující její podíl na celkovém německém nepřátelském majetku kategorie A pod pravomocí signatárních vlád, buď do toho, co dostane z kategorie A, nebo do toho, co dostane z kategorie B, nebo z části do toho, co dostane z obou kategorií.

F. Mezispojenecký reparační úřad, který bude zřízen podle části II této dohody, zatíží reparační účet každé signatární vlády německým majetkem, podrobeným její pravomoci, na dobu pěti let. Zatížení účtu dnem, kdy tato

dohoda nabude účinnosti, nesmí být menší než 20 % čisté hodnoty tohoto majetku (jak jest vymezena v článku 6 části I této dohody) podle odhadu provedeného k tomuto dni; počátkem druhého roku poté nesmí být menší než 25 % zůstatku podle odhadu provedeného k tomuto dni; počátkem třetího roku nesmí být menší než 33 1/3 % zůstatku podle odhadu provedeného k tomuto dni; počátkem čtvrtého roku nesmí být menší než 50 % zůstatku podle odhadu provedeného k tomuto dni; počátkem pátého roku nesmí být menší než 90 % zůstatku podle odhadu provedeného k tomuto dni a koncem pátého roku musí činiti celý zbytek celkové částky skutečně zpeněžením získané.

G. Následující výjimky z ustanovení odstavců D a E shora vztahují se na signatární vládu, jejíž podíl v kategorii B jest menší než její podíl v kategorii A:

1. Příděl námořních obchodních lodí kterékoliv takové vládě nezmenší její procentuální podíl na jiných druzích statků kategorie B vyjma pokud by takový příděl přesáhl hodnotu, která by vyšla, kdyby procenta podílu této vlády v kategorii B se použilo na celkovou hodnotu námořních obchodních lodí.

2. Jakýkoliv přebytek německého majetku v pravomoci příslušné vlády, který přesahuje její procentuální podíl v kategorii A na úhrnu německého majetku v pravomoci signatárních vlád jako celku, se odečte nejprve od jejího dodatečného podílu v kategorii B, na nějž by tato vláda měla nárok, kdyby výše jejího podílu v kategorii B byla určena tak, že by jejího procenta v kategorii A bylo použito pro druhy německých reparací v kategorii B.

H. Jestliže se kterákoliv signatární vláda zřekne svých podílů nebo části svých podílů na německých reparacích, jak jsou uvedeny shora v tabulce podílů, nebo jestli vystoupí z Mezinárodního reparačního úřadu v době, kdy všechny její podíly nebo část jejich podílů na německých reparacích

nejsou uhrazeny, podíly nebo části podílů, jichž se zřekla nebo na něž má nárok, se rozdělí mezi signatární vlády podle výše jejich podílů.

Článek 2.

Vyrovnaní pohledávek vůči Německu.

A. signatární vlády se shodují v tom, že každá z nich bude míti za to, že její příslušné reparační podíly, jak jsou stanoveny touto dohodou, kryjí všechny její pohledávky a pohledávky jejích příslušníků vůči bývalé německé vládě a německým vládním orgánům, a to pohledávky veřejného nebo soukromého rázu, jež vznikly jako následky války (pokud se na ně nevztahují jiná ustanovení), čítajíc v to náklady německé okupace, aktiva na clearingových účtech, získaná za okupace, a pohledávky vůči "Reichskreditkassen".

B. Ustanovení shora uvedeného odstavce A neprejudikují:

- 1. budoucímu stanovení formy, trvání a celkové výše reparací, jež bude Německo povinno uhraditi, ke kterému dojde ve vhodné době,*
- 2. právu, které by každá ze signatárních vlád mohla míti, pokud jde o konečnou úpravu německých reparací, a*
- 3. jakýmkoliv požadavkům rázu politického, územního nebo jiného, které by kterákoliv ze signatárních vlád mohla uplatňovati při mírové úpravě s Německem.*

C. Bez ohledu na ustanovení odstavce A shora bude se míti za to, že tato reparační dohoda se nevztahuje:

- 1. na povinnost příslušných německých úřadů zajistiti v budoucnu úhradu pohledávek vůči Německu a jeho příslušníkům, které vznikly ze smluv a jiných převzatých závazků, jakož i nabytých práv, jež povstaly před tím, než došlo k válečnému stavu mezi Německem a příslušnou signatární vládou nebo v době před okupací jejího území Německem, podle toho, která z obou událostí nastala dříve,*

- 2. na pohledávky sociálních pojišťovacích ústavů signatárních vlád nebo na pohledávky jejich příslušníků vůči sociálním pojišťovacím ústavům bývalé německé vlády,*
- 3. na bankovky Reichsbanky a Rentenbanky za předpokladu, že jejich honorování nebude mít za následek nepřiměřené snížení úhrnu reparací a že k němu nedojde bez souhlasu Kontrolní rady pro Německo.*

D. Bez ohledu na ustanovení odstavce A tohoto článku signatární vlády se shodují v tom, že pokud se tato věc týče jich, bude československá vláda oprávněna čerpati v souvislosti s odsunem bývalých československých příslušníků z Československa do Německa z pohledávek na žirovém účtu Národní banky Československé u Reichsbanky, jestliže by se československá vláda rozhodla pro takové opatření a jestliže by toto opatření bylo schváleno Kontrolní radou pro Německo.

Článek 3.

Vzdání se pohledávek, váznoucích na statcích přidělených z titulu reparací.

Každá ze signatárních vlád se zavazuje, že nebude svým jménem nebo jménem osob, jež mají nárok na její ochranu, uplatňovati vůči žádné jiné signatární vládě nebo jejím příslušníkům pohledávky váznoucí na majetku, který dostala jako reparace se souhlasem Kontrolní rady pro Německo, ani podávati žalobu u mezinárodních soudů ohledně těchto pohledávek nebo jim poskytovati diplomatickou podporu.

Článek 4.

Všeobecné zásady pro rozdělování průmyslového neb jiného provozního zařízení.

A. Žádná signatární vláda nebude žádati, aby jí bylo přiděleno průmyslové nebo provozní zařízení odvezené z Německa jako reparace jinak, než aby ho bylo používáno na jejím vlastním území nebo jejími vlastními příslušníky na cizím území.

B. Při předkládání svých žádostí Mezispojeneckému reparačnímu úřadu budou se signatární vlády snažiti podávati souhrnné programy žádostí o příbuzné skupiny statků spíše než žádosti o jednotlivé statky nebo malé skupiny statků. Jest shoda v tom, že činnost sekretariátu uvedeného úřadu bude tím účinnější, čím souhrnnější budou programy, předkládané signatárními vládami.

C. Při přidělování statků, o nichž bylo prohlášeno, že jich bude použito jako reparací (jiných než námořní obchodní lodě, plavidla pro vnitrozemskou dopravu a německý majetek v zemích, které za války s Německem zůstaly neutrálními), bude se Mezispojenecký reparační úřad řídití těmito zásadami:

- 1. Každý statek nebo každá příbuzná skupina statků, na kterých má žádající stát význačný finanční zájem z předválečné doby, bude přidělen tomuto státu, přeje-li si to. V těch případech, kde dva nebo více žádajících států mají takový význačný zájem na určitém statku neb skupině statků, přidělí se podle níže uvedených hledisek:*
- 2. Jestliže o tom, kterému ze soutěžících žadatelů mají statky býti přiděleny, není možno rozhodnouti podle odstavce 1, bude nutno bráti v úvahu mimo jiné důležité věci tyto okolnosti:*

a) Stupeň naléhavosti, s jakou každý žádající stát potřebuje statků nebo statku pro obnovu hospodářství své země, jeho nové vybudování nebo dovedení do plné výkonnosti.

b) Míru, v jaké by statek nebo statky nahradily majetek, jenž byl za války zničen, poškozen nebo vyloupen, nebo který musí býti vyměněn pro nadměrné opotřebování při válečné výrobě a který jest důležitý pro hospodářství žádající země.

c) Vztah statku nebo statků k celkové skladbě předválečného hospodářství žádajícího státu k plánu na úpravu a rozvoj jeho hospodářství po válce.

d) Požadavky států, jichž reparační podíly jsou malé, které však potřebují určitých statků nebo určitých kategorií statků.

3. Při přidělování budiž zachována rozumná rovnováha v míře, ve které jsou uspokojovány reparační podíly jednotlivých žádajících vlád, při čemž jest nutno přihlížeti k dočasným výjimkám, jež jsou odůvodněny zřeteli uvedenými v odstavci a) shora.

Článek 5.

Všeobecné zásady pro přidělování námořních obchodních lodí a plavidel pro vnitrozemskou dopravu.

A.

- 1. Německé námořní obchodní lodě určené pro rozdělení mezi signatární vlády z titulu reparací budou rozděleny mezi ně podle příslušných celkových ztrát námořního obchodního loďstva, vypočtených na základě hrubé tonáže, které signatární vlády nebo jejich příslušníci utrpěli válečnými činy. Jest shoda v tom, že k převodu námořních obchodních lodí vládou Spojeného království a vládou Spojených států amerických na jiné vlády jest třeba takového konečného schválení sněmovnami těchto dvou zemí, jaké se bude vyžadovati.*
- 2. Shromáždění Mezispojeneckého reparačního úřadu ustanoví zvláštní výbor, složený ze zástupců signatárních vlád, který mu předloží návrhy ohledně způsobu, jak mají býti určeny tyto ztráty a jak mají býti přiděleny německé námořní obchodní lodě určené pro rozdělení.*
- 3. Pro vyúčtování reparací bude za hodnotu německých námořních obchodních lodí vzata hodnota, kterou určí třístranná komise pro námořní obchodní loďstvo na základě německých cen z roku 1938, zvýšených o 15 %, při čemž se bude bráti zřetel na znehodnocení.*

B. Vzhledem k uznané skutečnosti, že některé země obzvláště potřebují plavidel pro vnitrozemskou dopravu, bude rozdělení těchto plavidel

svěřeno zvláštnímu výboru zřízenému shromážděním Mezispojeneckého reparačního úřadu v případě, že by plavidla pro vnitrozemskou dopravu byla později dána signatárním vládám k dispozici na reparace.

Hodnota plavidel pro vnitrozemskou dopravu bude odhadnuta podle směrnic přijatých pro námořní obchodní lodě nebo podle spravedlivých směrnic obdobných směrnicím pro námořní obchodní lodě.

Článek 6.

Německý majetek v cizině.

A. Každá signatární vláda si ponechá formou, již si sama zvolí, německý nepřátelský majetek v její pravomoci, nebo bude jím disponovati takovým způsobem, aby se nemohl vrátiti do německého vlastnictví neb pod německou kontrolu, a odečte tento majetek od svého podílu na reparacích (a to čistou hodnotou bez dlužných daní, břemen a správních výloh, jiných věcných břemen váznoucích na určitých kusech majetku a zákonitých smluvních nároků proti bývalým německým vlastníkům tohoto majetku).

B. Signatární vlády dají Mezispojeneckému reparačnímu úřadu všechny informace o hodnotě tohoto majetku a o částkách stržených čas od času jeho likvidací, o něž úřad požádá.

C. Německý majetek v zemích, které zůstaly neutrálními za války s Německem, bude vyňat z německého vlastnictví nebo kontroly a bude likvidován nebo bude s ním naloženo podle rozhodnutí Francie, Spojeného království a Spojených států amerických, podle dohod, jež tyto mocnosti uzavrou s neutrálními zeměmi; čistý výnos likvidace nebo dispozice s tímto majetkem bude odevzdán Mezispojeneckému reparačnímu úřadu s tím, aby byl rozdělen na účet reparací.

D. Při provádění ustanovení odstavce A shora nebude se majetek, který byl vlastnictvím země, jež jest členem Spojených národů, nebo jejích příslušníků, kteří nebyli příslušníky Německa v době anexe této země nebo její okupace Německem neb jejího vstupu do války, odpočítávati od jejích

reparací. Při tom se má za to, že toto ustanovení neprejudikuje žádné z otázek, jež by mohly vzniknouti ve věci majetku, který nebyl vlastnictvím příslušníka dotyčné země v době, kdy byla okupována neb anektována Německem, nebo kdy vstoupila do války.

E. Německý nepřátelský majetek, který bude započten do reparačních podílů, bude zahrnovati i majetek, který ve skutečnosti jest německým nepřátelským majetkem, třebaže nominelní vlastník takového majetku není nepřátelský Němec.

Jestliže to dosud neučinila, přijme každá signatární vláda takové zákony nebo učiní všechna jiná vhodná opatření, aby se staly nicotnými všechny převody, k nimž došlo po okupaci jejího území nebo po jejím vstupu do války, s podvodným úmyslem krýti německé nepřátelské zájmy a zachrániti je tak před účinky kontrolních opatření proti německým nepřátelským zájmům.

F. Shromáždění Mezispojeneckého reparačního úřadu zřídí výbor znalců pro otázky vnučené správy nepřátelského majetku, pro řešení právních obtíží a obtíží spojených s výkladem, jež se v praxi mohou vyskytnouti. Výbor bude zejména dbáti, aby bylo zabráněno úskokům, jež by mohly vésti k fiktivním nebo jiným právním jednáním, majícím za účel chrániti nepřátelské zájmy, nebo neoprávněně zmenšovati majetek, který by mohl býti určen pro reparace.

Článek 7.

Ukořistěné zásoby.

Hodnota zásob a jiného materiálu, hodícího se k civilní potřebě, který byl ukořistěn od německého vojska mimo Německo a odevzdán signatárním vládám, bude odečtena od jejich reparačních podílů, pokud tyto zásoby a materiál nebyly neb nebudou zaplacený, nebo pokud nebyly neb nebudou vydány na základě jiných ujednání, stanovících, že dodávka se děje bez úplaty.

Jest shoda v tom, že jest dohodnuto, že převody takového materiálu a zásob vládami Spojeného království a Spojených států amerických na jiné vlády budou podléhati takovému konečnému schválení sněmovnami Spojeného království a Spojených států amerických, jaké se bude vyžadovati.

Článek 8.

Příděl části reparací obětem německé persekuce, které nemohou býti repatriovány.

Poněvadž velký počet osob silně trpěl pronásledováním nacisty a nyní sice naléhavě potřebuje pomoc, aby mohl získati své dřívější postavení, nebude však moci žádati podporu u žádné z vlád, které dostanou reparace od Německa, vypracují vlády Spojených států amerických, Francie, Spojeného království, Československa a Jugoslavie po poradě s Mezivládním výborem pro uprchlíky společnou dohodou plán podle těchto všeobecných směrnic:

A. Část reparací, sestávající z veškerého neměnového zlata nalezeného spojeneckým vojskem v Německu spolu s další částkou nepřevyšující 25 milionů dolarů, bude určena pro navrácení obětí německé persekuce, které nelze repatriovati, do dřívějšího postavení a k jejich usídlení.

B. Tato částka 25 milionů dolarů bude uhrazena zčásti z výtěžku likvidace německého majetku v neutrálních zemích určeného pro reparace.

C. Vlády neutrálních zemí budou požádány, aby uvolnily k tomuto účelu (dodatkem k částce 25 milionů dolarů) majetek obětí nacistické persekuce v těchto zemích, které zemřely bez dědiců.

D. Nárok na pomoc podle tohoto plánu budou míti pouze skutečné oběti nacistické persekuce a nejbližší příbuzní a osoby na nich závislé, pokud patří do těchto kategorií:

- 1. Uprchlíci z nacistického Německa nebo Rakouska, kteří potřebují pomoci a nemohou být posláni zpět do své země v rozumné lhůtě pro poměry, jež v nich panují.*
- 2. Němečtí a rakouští příslušníci, kteří mají nyní své bydliště v Německu nebo v Rakousku, ve výjimečných případech, kdy je z důvodů lidskosti žádoucí pomoci jim k tomu, aby se mohli vystěhovati, a jestliže se vystěhují do jiných zemí.*
- 3. Příslušníci zemí, jež byly dříve okupovány Němci, kteří nemohou být repatriováni nebo kteří jsou v takovém postavení, že nemohou být repatriováni v rozumné lhůtě. Aby pomoc mohla být soustředěna na uprchlíky, kteří jí nejvíce potřebují a zasluhují, a aby z ní byly vyloučeny osoby, jejichž věrnost k Spojeným národům jest nebo byla pochybná, bude pomoc omezena na příslušníky nebo na bývalé příslušníky zemí dříve okupovaných, kteří byli internováni v německých koncentračních táborech nebo v koncentračních táborech zřízených režimy, jež podléhaly nacistickému vlivu, nebude však poskytována těm osobám, které byly internovány pouze v táborech pro válečné zajatce.*

E. Částky, jež budou k dispozici podle odstavců A a B shora, budou spravovány Mezivládním výborem pro uprchlíky nebo takovým orgánem Spojených národů, na nějž by v budoucnosti byly přeneseny příslušné funkce Mezivládního výboru. Částky, jež budou k dispozici podle odstavce C shora, budou spravovány pro všeobecné účely, uvedené v tomto článku, podle programu správy, který bude stanoven pěti vládami uvedenými shora.

F. Neměnové zlato nalezené v Německu bude dáno k volnému použití Mezivládnímu výboru pro uprchlíky, jakmile bude vypracován plán uvedený shora.

G. Mezivládní výbor pro uprchlíky bude míti právo uskutečňovati cíle, pro které byl fond zřízen, prostřednictvím veřejných nebo soukromých organisací pracujících v poli.

H. Fondu bude použito nikoliv k odškodnění jednotlivých obětí, nýbrž k usnadnění navrácení osob náležejících do kategorií těch, kdo mají nárok na pomoc, do dřívějšího stavu nebo k jejich usídlení.

I. O žádném ustanovení tohoto článku se nebude míti za to, že je na újmu nárokům, jež by jednotliví uprchlíci mohli míti proti budoucí německé vládě, vyjma pokud jde o nároky do výše prospěchu, kterého tito uprchlíci získali z pramenů uvedených v odstavci A a B shora.

(Zdroj: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1947-150>)